

S azoktól, akik Istenhez és szüleikhez hálátlanok, hogyan lehet elvárni, hogy embertársaik iránt hálásak legyenek? Egy magyarországi orvos panaszkolta el, hogy – a régi rendszer idején – egy éjszaka az iskolaigazgató beteg feleségéhez hívták. Az orvos a beteg mellett virrasztotta át az éjszakát, s fáradtsága eredményes volt: az asszony megmenekült. Pár hét múlva – iskola-kezdéskor – az orvos, mint jó keresztény, igényelte gyermekei vallásoktatásban való részesítését. Két óra múlva a megyei egészségügyi osztályról keresték meg, és első kérdésük az volt, hogy milyen kapcsolatban van az iskolaigazgatóval. S elmondták: ezt azért kérdezik, mert az iskolaigazgató jelentette fel az orvost, hogy gyermekeit vallásórára akarja járatni. Ez volt a hála, a köszönet az igazgató részéről felesége életének megmentéséért!

Bizony, így „hálálkodik” sokszor az ember, jótett helyébe hálátlansággal fizetve embertársának, de az őt hálátlansága, gyarlósága ellenére szerető Istennek is. Aki – akárcsak Jézus – a hálás kevesek láttán megkérdezi: Hol vannak a többiek? S a hálátlanok nagy szerencséjére, a válasz nélkül maradt számonkérés után, Isten nem sújt le haraggal érzéketlen, közömbös gyermekeire, azt sem mondja, hogy a hálálkodók jóval kevesebben vannak, mint a hálátlanok, nem állít fel sporthírekbe illő eredményhirdetést, hanem azokra tekint, akiket hitük, szeretetük, őszinte hálájuk és köszönetük megtartott „egészséges” lelkű, igaz, kedve szerinti gyermekeinek. Élünk úgy, hogy ránk is így tekintsen, minket is így lásson Isten, akinek legyen hála és köszönet gondviselő szeretetéért! Ámen. (Gyűrű Géza gondolatainak felhasználásával.)

ORBÁN F. DEZSŐ

EGY ÉLETMŰ DICSÉRETE*

Jón 1, 1–2

Égni kell annak, aki gyújtani akar, lelkesedni annak, aki lelkesíteni akar, és szeretni kell annak, aki szeretve akar lenni. Csak addig élünk, amíg égünk, lelkesedünk és szeretünk. Amikor kialszik a benső tűz, és a szeretet parazsa is hamuvá válik, megszűnünk élni. Ezért valaki lehet élő halott már fiatalon, míg más, késő öregkorban is alkotó-teremtő munkával, fiatalokat megszügyenítő lelkesedéssel, tenni akarással tud egy közösségnek hasznos tagja lenni. Tud, mert életében nem ismerte azt, hogy nem lehet, mert konok

---

* Elhangzott Bodokon 2001. július 22-én

elhatározással, élő és éltető hittel kéri, és újra kéri Istentől – úgy mintha ő lenne Isten szőlőseben vagy aratásában az utolsó munkás – az utolsó óra értelmes és hasznos megélésének lehetőségét. Aki hivatásként, küldetesként teljesíti kötelességét, végzi munkáját, az nem szűnik meg az lenni, aki volt, vagy lenni szeretett volna, még akkor sem, ha már a hivatalos szolgálat ideje rég lejárt, még akkor is, utolsó munkásként megragadjam az utolsó óra lehetőségét, étellel, alkotó munkával, szolgálattal hálálja meg mennyei Atyjának a neki adott kegyelmi időt.

A hivatásból fakadó szolgálat küldetésvállalás, melyet benső kényszer tüze táplál és halálíg tart. Ez gyönyörűséges, de nem könnyű iga! Isten az, Aki kiválasztja és elküldi az embert egy szolgálatra, feladat betöltésére, tehetséget, erőt és hitet adva neki. Ennek vállalása az ember válasza Isten megbízására. Ez a válasz viszont a legtöbbször nem könnyű, hisz hosszas lelki gyötrődés eredményeként születik, amelyben jelen van a dacos ellentmondás kényszere, a kibúvó keresése, de benne van a diadalmas győzelem, a lelkiismeret meggyőző munkája nyomán, önmaga gyávaságain, kétségein, félelmein, annak bizonyosságaként, hogy a lelkiismeretünkben élő Isten akarata ellen hiába lázadunk. Ezt tette a bibliai Jónás, akit lelkiismeretének Istene, az emberek iránti együttérzése, szájalma küldte a bűnös városba, Ninivébe, hogy kiáltson a lelkek pusztájában, a város ellen, melynek lakói bűneikben élnek, hogy megtérjenek. Babits Mihály Jónás könyve című művében a költészet művészi eszközeivel dolgozza fel a témát, egyrészt rokonszenvenné téve az Úr parancsának teljesítése, küldetésének vállalása elől menekülni akaró prófétát, másrészt az Isten akaratával szembeni lázadás hiábavalóságát érzékelteti melodramatikus paradoxonokkal. Olyannyira meggyőző erővel teszi, hogy Jónás sorsában, vívódásaiban szinte magunkra ismerünk, hisz a legtöbben és legtöbbször így gondolkodunk: Mit akar velem az Úr, miért nem hagy nyugton; miért küld éppen engem egy feladat betöltésére, és miért nem mást, mi közöm nekem másokhoz, a világ dolgaihoz, sorsához, „hadd forogjon keserű levében”. Babits ezt az érzelmileg teljesen passzív alapállását így fogalmazza meg Jónás által:

„Mi közöm nékem a világ bünéhez? / Az én lelkem csak nyugodalmat éhez. / Az Isten gondja és nem az enyém: / senki bajáért nem felelek én.” – mondja Jónás, és meg is próbál kibújni a küldetés, a megbízás alól, menekül más irányban, egy Tarzus felé tartó hajóra száll, majd egy cethal gyomrába kerül, de végül mégis Ninivében köt ki. Dörgedelmes prédikációkban rájúl olvassa bűneiket, és megtérésük függvényében Isten bűnbocsánatát vagy ítéletét hirdeti, s a kegyelmi időt az Úr szava szerint negyven napban határozza meg. Kezdetben csak pusztába kiáltott szó minden szava, megmoslyogják, bolondnak tartják, kigúnyolják, és hogy elhallgattassák: pellengéris állítják. Elkeseredik hiábavalónak látszó fáradozásán, szenvedésén, és a... Úr ellen is lázadozva, elhagyja a várost.

Számolva a napokat, az isteni ítélet bekövetkezését várja, és szinte örül már a gondolatnak is, hogy szemtanúja lehet a város pusztulásának, elégté-

telt véve Istent és önmagát ért sérelmekért. Akárcsak Illés üldöztetése idején, így imádkozik Istenéhez, panaszlón, megkeseredetten, bosszúszomjasan: „Lám, megcsufoltak Egek Alkotója! / Szolgádat pellengérré állították, / mert gyöngye fegyver szózat és igazság. / Nincs is itt haszna szépszónak s imának, / csak harcnak és a hatalom nyilának. / Én Jónás, ki csak a Békét szerettem, / harc és pusztulás prófétája lettem. / Harcolj velük hát, Uram, sujtsd le őket! / Irtsd ki a korcs fajt s gonosz nemzedéket, / mert nem lesz addig igazság, se béke, / míg gögös Ninive lángja nem csap az égre.”

Íme, mennyire hasonlít Jónás minden kor prófétájához, írástudójához, tanítójához, akit nem értenek, nem hallgatnak meg, aki e miatt hiábavalónak érzi munkáját, áldozatát, életének sorvasztását, kockáztatását, és azzal nyugtatja magát, hogy megtett mindent, hirdette a próféciaát, a többi már nem rajta múlik. Dolga végeztével vagy éppen végezetlen, a városon, de önmagán kívül is, tehetetlen dühében már annak is örül, hogy a pusztában égető nap-sütés elől egy tökinda árnyékába menekülhet, de kénytelen lelkének csalóka békéjét, boldogságát feladni, Isten lelkének lelkiismeretében jelentkező, ellenállhatatlan kényszerítése által, emberi életek megmentése és a közügy érdekében. Tudatosodik benne, itt a pusztában, a számkivetettség keserű érzésének, a kiábrándultságnak állapotában, a prófétaság alfája és ómegája: „Elküldtél engem, férgekhez a férget, / kik ellenedre s fricskád nélkül éltek. / Én inkább ültem volna itt a pusztán, / sorvadva, mint ma, gyökéren és sáskán. / De böjt s jámborság néked mint a pélva, / mert vétkesek közt cinkos aki néma. / Atyjafiáért számot ad a testvér: / nincs mód nem menni ahova Te küldtél.”

Egy féreg rágja el a tökinda gyökerét és szakítja szét végleg önnön hiú békéjét. Bár Illéshez hasonlóan azért imádkozik Istenhez, hogy venné el életét, hogy többé ne szenvedjen, de más volt – akárcsak Illés esetében – az Úrnak célja vele: visszamenni azokhoz, akik kigúnyolták, örültek tartották, megverték, hirdetni számukra Isten beszédét, a megtérés és a bűnbánat fontosságát, a bűnbocsánat és üdvösség feltételeként.

Isten rápirít, az elhervadó tököt, de valójában annak árnyékát hiányoló, önmagát sajnáltató szolgájára: ... „Te szánod / a tököt amely egy éjszaka támadt / s egy másik éjszaka elhervadott; / amelyért kezed nem munkálkodott; amelyet nem ápoltál, nem neveltél, / lombja alatt csak lustán elhevertél. // Én én ne szánjam Ninivét, amely / évszázak folytán épült vala fel?”

És újra ellentmondást nem tűrő hangon küldi: „A szó tiéd, a fegyver az enyém. / Te csak prédikálj, Jónás, én cselekszem. / Ninive nem él örökké. A tök sem, / s Jónás sem. Eljön az ideje még, / születni fognak újabb Ninivék / és jönnek új Jónások, mint e töknek / magvaiból új indák cseperednek, / s negyven nap, negyven év, vagy ezer-annyi / az én szájamban ugyanazt jelenti.”

Jónás nem tehet mást, minthogy újra vállalja a békétlenséget, a hiábavalónak tetsző küzdelmet, a megaláztatást, saját lelki békéje érdekében, és bekövetkezik az, amire maga sem számított: most már hallgatnak szavára, bűnbánatot tartanak, és Isten megkönyörül a városon.

Íme, mégis volt, van és lesz értelme a prédikálásnak, a bátran és helyén mondott szónak, az igaz, jóindulatú és értelmes beszédnek! Az írástudók, léleknevelők, nevelők jövőt építő felelőssége, de lelkiismereti kötelessége is egyben az Igének alkalmas és alkalmatlan időben való hirdetése, még akkor is, ha azt nem hallgatják meg vagy elutasítják, ha miatta osztályrészük a szenvedés, a megaláztatás és magára maradottság, elhagyatottság. Csaknem sorsszerűség az, hogy magára marad, ki másokért lázad.

Hivatásod legyen élni másokért, és mások boldogságában keresni a magadét, meg nem elégedni saját látszat-boldogságoddal, mely csalóka, mint a szivárvány. Nem az igazán boldog, kit megelégedéssel a magány nyugalma fogad keblére, ki a bosszús szívek örült dühödését, s városok zaját nem hallja, hanem az, aki vállalja önnön nyugalmanak, békéjének feláldozása árán is mások nyugalmanak, békéjének, boldogságának megvalósítását, aki felfogja, megéli, vagy megélni akarja azt, amit kifejez a költő ihletett szava: „Az ember szenny és sár felett / szent orgonának született. S hiába riog néha a gonosz / a lélek mégse rosz! A bűne: máz csak, magja / ősi, tiszta és esdekel az Úr ölébe vissza. Szava százszor diszharmonia / s marad örökre a jóság fia.”

„Boldog ember az, akinek az Úr bünt nem tulajdonít” – mondja a zsoldáros, de mint tudjuk, van mulasztási bűn is. Én úgy érzem, hogy az Úrban szeretett kedves szolgatársamat, Nemes Dénes, 18 éve nyugalmazott lelkésztestvéremet ez sem terheli, mert nem csak hivatalos szolgálata idején, de azután is legjobb lelkiismerete, tehetsége szerint igyekezett mindent megtenni, amit megtelhetett. Teljes mértékben érvényesítette e szellemes szólásmondás igazságát: „Bár nem tudunk megtenni mindent, amit kell, de mindent meg kell tennünk, amit lehet.” Jelentős mértékben hozzájárult e kis közösség valláserkölcsei életének támogatásához, nyugalmazásának éveiben is. Ha szükség volt, Jónáshoz hasonlóan vállalta végül is a megbízást és építő bírálattal prófétált, de nem vonult ki, avagy be a lélek pusztájába, önmaga száműzetésébe, hanem erkölcsi felelősséget vállalt mindenért, amit kijelentett vagy tett. Igazán méltó volt a nevére, mert nemes szívű, léleképítő lelkipásztor volt, és ráadásul művészi szépérzékkel és tehetséggel megáldott. Lelkészi szolgálatának méltatása nem rám tartozik, de annyit talán elmondhatok, hogy prófétai lelkülettel hirdette az evangéliumot, ébren tartva a hit és hovatartozás tudatát egy olyan korban, ahol a vallás- és népszolgálat ellehetetlenült a börtönbüntetéssel való fenyegetettség és az ateista ideológia lélek-aljásító tudatmosása által. Saját elmondása szerint, például az 56 utáni évek retorziójában előkészített kofferrel és félelemmel gondolt arra, hogy az ő ajtaján is kopogtatnak a „kékszemű iszonybetyárok”.

Csak egy rövid gondolat erejéig tértem ki arra, mit jelentett lelkésznek lenni akkor. Benne, én az érző, együtt érző, minden szépre, jóra fogékony, alkotó embert értékelem, a szépérzékű embert, aki az erkölcsi ember csiholója volt, mert a szépérzékű ember alapjában véve nem lehet rosz, csak jó!

Nemes Dénes lelkésztestvérem, nem csak a lelkek szolgálatában alkotott maradandót, de a faragóművészetben is. Kálnokon hagyományörzés számba

megy a fafaragás – olyan kimagasló népművész faragómester nevével fémjelezve, mint Bálint András –, ez pedig a szó pozitív értelmében megfertőzte a tiszteletes urat, aki a hivatásos szakmabeliek féltékenységet is felébresztette, vagy felébreszthette, lelki fogékonysága és kezének munkája által. Erről beszélnek, tanúskodnak a datki unitárius egyházközség parókiájának székely kapujától kezdve – ahol mint mesterkisegítő segédkezett – a kálnoki templom kettős székely kapuja, amelyet teljes egészében ő készített, úgyszintén a Bodokon faragott székely kapu és a művészi igénnyel megfaragott kopjafák Bölön és Bodok temetőjében; az előbbi Albert Lőrinc unitárius lelkész síremlékét díszíti; az utóbbi pedig – életének nevezett – felesége és saját síremlékét koronázza. És a most elkészült remekmű, a templomunk előtt álló emlékmű, amely hőseinkre emlékeztet, és arra buzdít, hogy éljünk azzal a hittel, nemzettudattal, szabadon és felelősséggel, melyért életüket áldozták. Emlékeztet arra is, hogy igyekezzünk teljesíteni Széchenyi felhívását: szeressük, védjük, szépítsük és gazdagítsuk e hazát, mindannyiunk egyetlen közös otthonát. Ez ünnepély – a Millennium jegyében – Nemes Dénes 88 éves nyugalmazott, de építőmunkában és küldetésvállalásban fáradhatatlan lelkész érdeme. Hadd köszöntsük úgy, ahogy megilleti és megérdemli. Mélyen meghajtom előtte tiszteletem kibontott zászlóját; példaképemnek tekintve köszöntöm, és kívánom, hogy éljen még számos évet egészségben! Mint eddig, legyen továbbra is értékes tagja közösségünknek, egyházunknak és népünknek, melyeknek felvirágoztatásáért meghozta nem kérkedő, nem hivalkodó, hanem szerény, de mindig értékes áldozatát. Isten éltesse! [...] Ámen.

FEKETE ÁRPÁD

KÖSZÖNTÉS A BERDE-SERLEGGEL *

Az Istenben bízó, vallásos érzületű magyar ember dolgának végeztével szívesen ül asztala mellé, hogy hálát adjon a gondviselő jó Atyának, akinek áldásával előteremthette eledelét, megszerezhetette mindennapi kenyerét és kérje az Úr segítségét, oltalmát, további teendői elvégzéséhez, befejezéséhez.

Azt a tényt, hogy ma az unitárius egyház legfőbb kormányzati szervén, a Főtanácson részt vevőket a közebéd alkalmával a becses tárgyi emlékké vált Berde-serleggel köszönhetem – melyet megtisztelő megbízatásnak és kiüntetésnek tartok –, a szentivánlaborfalvi születésű jogásznak, ügyvédnek,

---

* Elhangzott 2001. július 23-án Kolozsváron az Egyházi Főtanács alkalmával